

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KAHEKÜMNE SEITSMENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tartu Riigikohtus Valges Saalis ja MS Teamsi vahendusel

8. detsember 2023. a

Kohalviibijad

KHNI liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Merit Helm, Harju Maakohtu kohtunik
Eduard Odinets, Riigikogu õiguskomisjoni esimees (*osales päevakorrapunktide 1–6 juures*)
Anu Uritam, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Sten Lind, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige) (*osales päevakorrapunktide 6–8 juures*)
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei õiguskorra kaitse osakonna juhataja
Taavi Pern, Riigiprokuratuur, juhtiv riigiprokurör

Teised osalejad:

Kalle Laanet, justiitsminister (*osales päevakorrapunkti 1–4 juures*)
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–6 juures*)
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–7 juures*)
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Liina Naaber-Kivisoo, Viru Maakohtu esimees
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Mario Metsoja, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Hans Moks, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna, Pärnu Maakohtu maksekäsuosakonna kohtudirektor
Üllar Kaljumäe, Riigikohtu direktor
Karin Leichter-Tammisto, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsiooni juht
Sandra Sommer, Riigikohtu pressiesindaja
Mari-Liis Mikli, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekancler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Küllü Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Marilin Reintamm, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Katarina Tamm, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik
Heiki Loot, riigikohtunik (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)
Mait Laaring, Riigikohtu nõunik (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)
Maris Möls, Riigikohtu nõunik (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)

Juhatas: Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Katarina Tamm, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Algus: 08.12.2023. a kell 10.16
Lõpp: 08.12.2023. a kell 16.01

Istungi päevakorras on:

- 1. 05.–06.10.2023. a KHNi 126. istungi protokollki kinnitamine – Riigikohtu esimees Villu Kõve**
Otsuse projekt: KHN kinnitab 05.–06.10.2023. a KHNi 126. korralise istungi protokollki.
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Esimese ja teise astme kohtute 2024. a eelarve kujundamise alused, KRAPSi muutmise eelnõu (305 SE) alternatiivide arutelu, kohtumenetluse tõhustamine – KS § 41 lg 2 alusel; KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsminister Kalle Laanet, Justiitsministeerium Mari-Liis Mikli, Kaidi Lippus, Riigikohtu esimees Villu Kõve**
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks kohtute 2024. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtted ja avaldab arvamust.
Materjalidena lisatud memo 2024. a kohtute eelarve kujundamisest, memo kohtumenetluse tõhustamisest ja Riigikohtu esitatud alternatiivid KRAPSi muutmise eelnõule.
- 3. Kohtuhalduse töögrupi ülevaade, kohtute arengukava arutelu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel**
– Riigikohus, Heiki Loot
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust.
Materjalina lisatud kohtuhalduse töögrupi vahekokkuvõte.
- 4. Kohtu esimeeste nimetamine ja konkursikomisjoni koosseis – KS § 41 lg 3 p 4 alusel**
– Justiitsministeerium, Mari-Liis Mikli, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust.
Materjalina lisatud memo.
- 5. Kohtunike roteerumine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
- 6. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha, kohtute esimehed**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud 2023. a vanade lahendamata asjade aruanne.
- 7. Kohtute seaduse muutmise VTK – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marilin Reintamm, Kaidi Lippus**
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust.
Materjalina lisatud kohtute seaduse väljatöötamiskavatsus.
- 8. Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Istungi algus kell 10.16

Eduard Odinets, Marju Agarmaa ja Merit Helm liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

1. 05.–06.10.2023. a KHNi 126. istungi protokollide kinnitamine – Riigikohtu esimees Villu Kõve

KHNi 126. istungi protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning see kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 05.–06.10.2023. a KHNi 126. istungi protokollide.

2. Esimese ja teise astme kohtute 2024. a eelarve kujundamise alused, KRAPSi muutmise eelnõu (305 SE) alternatiivide arutelu, kohtumenetluse tõhustamine – KS § 41 lg 2 alusel; KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsminister Kalle Laanet, Justiitsministeerium Mari-Liis Mikli, Kaidi Lippus, Riigikohtu esimees Villu Kõve

K. Laanet: Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse (KRAPS) muudatus näeb ette, et järgmise nelja aasta jooksul kõrgematel riigiametnikel, sh kohtunikel, indekseeritud palgakasv väheneb poole võrra, väljaarvatud Riigikogu liikmetel, Vabariigi Presidendil, Riigikohtu esimehel, riigikontrolööril, õiguskantsleril ning Eesti Panga nõukogu liikmetel. Oleme poliitiliselt kokku leppinud, et järgmise poole aasta jooksul Justiitsministeeriumi ja kohtute koostöös esitame reformide kavade, kuidas kohtusüsteemist leida raha selleks, et viia palgakasv uuesti 100% peale ja samaaegselt ka kohtute tööd efektiivistada. Samade ettepanekute paketi lähets töösse ka KRAPSi muudatus 2025. aastaks, mis näeks ette kohtunikkonna palgakasvu täies mahus.

A. Uritam: Kui hetkel idee, et 2025. aastaks saaks indekseerimise taastada, siis miks ei oleks võinud aasta oodata KRAPSi muutmisega?

K. Laanet: Selle variandi osas oli arutelu, aga kompromissi ei leitud.

E. Odinets: Seadus sai 06.12.23 vastu võetud. Seadusemuudatuse diskussioon Riigikogu saalis oli suunatud kohtunike teemale. Nagu minister ütles, tuleb otsida võimalusi, et olukord taastada. Sellekohane ülesanne on ka justiitsministrile seatud.

T. Pappel: Milliseid muudatusi kohtunikkonnalt oodatakse? Riigikohus on pakkunud välja palju erinevaid meetmeid, näiteks riigilõivude tõstmine.

K. Laanet: Kõik Riigikohtu esitatud ettepanekud on laual, töötame need läbi hiljemalt järgmise aasta aprilliks. Tegemist on sisulise tegevusega ja see võtab aega. Järgmine samm peaks tulema Justiitsministeeriumilt ja Justiitsministeeriumi haldusalalt.

T. Saar: Mille järgi neid ettepanekuid hinnatakse, kas paigas on ka mingisugune mõõdik?

K. Laanet: Seda hindavad poliitikud. KRAPSi indeksi taastamiseks tuleks summad leida justiitsvaldkonnast tervikult. Kõige olulisem on mõelda, kuidas me kõik koos edasi liigume, mida me saame teha teisiti ja kuidas ühiskonna rahulolu seekaudu tõsta.

A. Uritam: Mida tähendab kohtute palgasüsteemi muutmise?

K. Laanet: Üks variant oleks palgasüsteemi muuta selliselt, et palk ei oleks kõigile kohtunikele ühesugune, vaid erineks vastavalt panusele. See on üks võimalik aruteluteema.

L. Loide: Seoses KRAPSi muutmisega oleme rääkinud kohtuniku sõltumatuse riivist. Olen nõus, et süsteemi peaks muutma – rahvale on vaja efektiivsemat õigusemõistmist, mingeid asju saab kohtutest

välja viia, võib-olla perspektiivis ei ole vaja kõiki kohtumaju. Seadusest tuleneva palgatõusu säilitamiseks kohtute survestamine leidmaks sisemisi ressursse teiste kohtuametnike ja kohtusüsteemi tõhustamise arvelt, minu hinnangul on selgelt sõltumatuse riive. Eriti olukorras, kus osade kõrgemate riigiametnike palgakasv säilib ja osade palgakasvu vähendatakse.

K. Laanet: Poliitilisel tasandil jõudsite sellele seisukohale, sest osade puhul on tegu põhiseaduslike institutsioonide juhtidega ja me ei soovinud täitevvoimuna seda otsust nende eest teha, vaid andsime neile selle ise otsustamiseks.

V. Kõve: Arutasime seda ka Riigikohtu üldkogus. On variant, et mõni kohtunik vaidlustab KRAPSi muudatuse ja see võib seda kaudu jõuda ka Riigikohtusse. Samal ajal võiks ikkagi tegeleda kohtusüsteemi tõhustamise ettepanekutega, oleme planeerinud esitada Riigikohtu ettepanekud jaanuari lõpuks. Ootame mõtteid ka kõigilt teistelt.

L. Loide: Kas kohtunikel, kes pensioneeruvad pärast seaduse jõustumist, saab olema väiksem pension, kui neil, kes aasta alguses töölt lahkuvad?

I. Pilving: Kohtunikupensiooni arvutamise osas tehti kohtute seadusele täiendus ja selle tulemusena tagatakse, et pensionile minemise hetkel pensioni suurus määratakse ametipalgast sellisel, mida kohtunik oleks saanud, kui indeksit poleks ajutiselt vähendatud.

V. Kõve: Võimalusi, kuidas edasi tegutseda on mitmeid, saan aru, et tegu on põhimõttelise küsimusega ja keegi otseselt süsteemi tõhustamisega kokkuhoituid summasid ei mõõda. Tõenäoliselt selle ajaga ka kohtusüsteemis suurt konsensust põhimõtteliste muudatustega ei saavutata. Riigilõivude tõstmisega ollakse nõus, aga kohtumajade sulgemise ja kohtuniku kohtade täitmise osas on eriarvamusi. Kuidas me sellega edasi liigume? See peab formuleerima lõpuks ettepanekute paketi, mille esitab Justiitsministeerium.

I. Pilving: Riigikohtu esitatud süsteemi muutmise ettepanekud ja KRAPSi muudatus on nüüd eraldi teemad, sest KRAPSi muudatus on vastu võetud. Sõltumata sellest on tegu mõistlike ettepanekutega, millega tuleks tegeleda, et menetlusi kiirendada. Kaasaarvatud riigilõivude tõstmine, mis on tegelikkuses inflatsiooniga kaasaminek. Seda on vaja ka selleks, et ei tuldaks liiga kergekäeliselt kohtusse.

K. Laanet: Olen nõus sellega, et me ei tee muudatusi eelarveliste eesmärkide saavutamiseks. Täna on poliitiline moment olemas, et midagi muuta, kui seda ära ei kasuta, siis ei pruugi seda uuesti tekkida.

V. Kõve: Kuidas me ettepanekutega edasi tegeleme? Vaja oleks ajakava. Menetluslike muudatuste pikemaajalisem mõju seisneb selles, et meil oleks vähem tööd ja kohtunikukohti saaks vähem täita, samas nende muudatuste efekt saabub hiljem.

K. Laanet: Eesmärk on teha muudatusi ja see on aktsepteeritav, et muudatus ei too kohe automaatselt raha juurde, me vaatamegi seda pikemas perspektiivis.

V. Kõve: Kõige keerulisemad arutelud on seotud kohtunikukohtade täitmise ja kohtumajade sulgemisega. Riigilõivudega tegelemine oleks üks pakett ja teine on menetluslikud muudatused. Kohtumajade võrgustiku osas võiks kõik väiksemad kohtumajad ära kaardistada. Tiina Ereb, kas sa oled valmis sellesse panustama? Abiks oleks Riigikohtu direktor. Vaja on arutusi ja teada saada muuhulgas palju kohalikke asju ühes kohtumajas on ja paljud tulevad asjade ümberjagamisest. Enne kaardistust pole ka võimalik otsuseid langetada.

K. Laanet: Väga mõistlik ettepanek, vaja ka kuupäev kokku leppida.

Lahkub Eduard Odinets.

K. Siigur: Kaardistuse tegemine on mõistlik ja sealt on ka näha, millist positiivset efekti kohalikud majad annavad. Kui tuleb otsus mingi maja kinni panna, siis on võimalik seadusandlikult välja mõelda kompensatoorne mehhanism, näiteks täiendada menetlusabi põhimõtted ja tagada inimestele täiendav võimalus kohtumajja sõitmiseks.

L. Loide: Peame mõtlema ka kohtus töötavate inimeste peale, neile peab kohti töötamiseks jaguma.

V. Kõve: Esmalt on vaja arvuliselt kohtumajad kaardistada ja siis saame otsuseid langetada.

Ü. Kaljumäe: Teeme väikeste kohtumajade kaardistuse jaanuari lõpuks.

T. Ereb: Olen nõus. Kaardistuse kasuteguri suurendamiseks on vaja üle vaadata, kust tulevad menetlusosalised istungile, kas nad on kohalikud või mõnest muust asulast.

A. Uritam: Tuleb arvestada ka, kust tuleb kohtunik.

V. Kõve: Järgmine KHNi istung toimub 8. märtsil 2024. a ja selleks ajaks võiks kõik ettepanekud olla laual.

L. Loide: Prokuröridel oli probleeme, kuidas menetlusosalised saada istungile kohale, kui inimesed on kaugemalt.

V. Kõve: See puudutab üldisemalt asjade ümberjagamist, ressursikasutus eri variantide puhul tuleb üle vaadata enne otsuste tegemist. Küsitlusi saaks teha ka video teel.

T. Pern: Video teel küsitlused tunnistajatega ei ole kehvema kvaliteediga. Pigem oleks vaja tekitada video kasutamise võimalusi juurde erinevatesse asulatesse.

V. Kõve: Riigimajade kaudu saame hoida kontaktpunkte eri Eesti paikades.

T. Pern: Seoses Riigikohtu ettepanekutega menetluse tõhustamiseks tasuks kaaluda, kas üldmenetlustes riskküsitlus peaks toimuma otsast lõpuni nende varasemate ütluste taasesitamiseks või võiks olla võimalus riskküsitlust läbi viia ütluste usaldusvääruse kontrollimiseks.

V. Kõve: Kas kriminaalmenetluse üldmenetluse lihtsustamise ettepanekuid võiksime me samaaegselt kohtumenetluse tõhustamise ettepanekutega esitada?

K. Laanet: Need võikski liikuda paralleelselt. Minu arvates on oluline leida võimalusi ja teha ettepanekuid. Kõikide teemadega ei jõua märtsi lõpuks tegeleda, aga need protsessid on alanud ja see on positiivne.

T. Saar: Kas tsiviilkohtumenetluses on ka mingit revisjoni plaanis? Selle osa on kohtumenetlustes kõige suurem.

V. Kõve: Menetlusabi tuleks lihtsustada ja ehk õnnestuks kättetoimetamist tsentraliseerida. Meie Riigikohtu tsiviilkolleegium lubas sellega ka tegeleda.

K. Laanet: Ministeeriumis on kättetoimetamise osas olnud mitmeid nõupidamisi ja sellega tegeletakse.

L. Naaber-Kivisoo: Kas me ikkagi seome neid menetluse tõhustamise muudatusi KRAPSiga? Selle puhul Liivi Loide ütles, et tegu on meie sõltumatuse riivega.

K. Laanet: See on tõuge muutusteks.

L. Naaber-Kivisoo: Kohtuniku palk on püha ja puutumatu ning kõik muudatused peaksid tulema KRAPSi teemast eraldi seisvalt.

T. Pappel: Kas märtsiks peaksid otsused juba tehtud olema?

K. Laanet: Märtsist on jutt sellepärast, et eelarveprotsess võtab aega ja see nõuab erinevaid arutelusid kohtunikonnas, koalitsioonis ja ka Riigikogus.

V. Kõve: Jaanuari jooksul peaksid ettepanekud olema mingil kujul olemas.

A. Asi: Olen seda meelt, et muudatusi tuleb teha, sõltumata KRAPSi muudatustest. Mure on selles, et viie aasta pärast pole meil inimesi värvata ja tulevikus on vaja hakkama saada vähemate inimestega niikuinii. Peame mingisugused tõhustamise ettepanekuid tegema ning need ka ellu viima. Üks osa tõhustamis viisidest on tehnika ja teine osa seadused. Kas ministeeriumi poolt on valmidus teha kiireid muudatusi ka IKT valdkonnas? Mõned tegevused on jäänud tegemata Registrite ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) ning Riigi IT Keskuse (RIT) madala võimekuse tõttu. Kohtute infosüsteemi osad arendused on seisnud juba mitmeid aastaid.

K. Laanet: RITi võimekust on keerulisem mõjutada, kuna nad on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) haldusala. Olen nõus, et IKT on üks oluline osa. Rõhutan veel seda, et KRAPSi muutmine on algus teisteks muutusteks. Peame hakkama teisti probleemidele lähenema ja mõtlema avaramalt, kuidas me oma eesmärgid saavutame.

V. Kõve: Meil oli AI-teemaline kohtumine MKM digiarengu asekanstleri, riigi andmete juhi, Mari-Liis Mikli ja Astrid Asiga. Kohtumine oli optimistlik, aga süsteemset lähenemist meil siiski sellele teemale ei ole. Peame ise hakkama selle teemaga tegelema, et mitte teistest maailmas maha jääda. Riigi poolt oleks vaja AI-teema paremini käsile võtta.

K. Laanet: Olen sellega nõus. Reaalsus on see, et mõned elementaarsed teenused riigis hästi ei toimi ja see puudutab kõiki valdkondi. Peame oma võimekuse piirides need asjad ise ära tegema, mitte ootama, et keegi teine seda teeks.

A. Asi: Paljud arendused on sellised, mida peab tegema riigi üleselt ja ei oleks mõistlik, et iga ministeerium või ministeeriumi haldusala iseseisvalt midagi arendab.

V. Kõve: Riigi tasandil tuleks paika panna pikema ajalisel plaanid. Lisaks paneme kokku IT-töögrupi meie valdkonnas.

K. Laanet: Olen ka sellega nõus.

K. Siigur: Kohtukorralduse ja menetluse tõhustamise võimalused on igal juhul asjalikud. Kas saan õigesti aru, et kui meil õnnestub mõistlik tõhustamise pakett kokku panna kevadeks, siis on poliitilisel tasandil tõenäoline, et KRAPSi ettenähtud indeks taastatakse samale tasemele?

K. Laanet: Jah, nii on.

I. Pilving: AI kasutuselevõtu fookus võiks olla selles, et kohtus oleks kasutada abivahendid, mis saab teha lihtsamad töid.

V. Kõve: Unistama peaksime suurelt, aga samal ajal ei saa paigal seista, igapäevaste tehniliste lahendustega tuleb edasi tegeleda. Toomas Talviste, kas teile on videokonverentsiseade Pärnusse jõudnud?

T. Talviste: Seadet ei ole siiani, see on seni aega võtnud 1,5 aastat.

T. Ereb: Seade on hangitud, aga hanke tarnetähtaeg oli 6 nädalat, seade pidi jõudma RITi novembri lõpus, aga tarnetähtaeg venis. Eelduslikult jõuab see 2024. a alguses ja paigaldama hakatakse siis, kui RIT saab ära tehtud paigaldushanke. Paratamatult on RITil kogu protsess veninud ja me peame igapäevaselt selliste probleemidega tegelema.

V. Kõve: Keeruline on teha pikaajalisi plaane ja võtta kasutusele uuenduslikke lahendusi, kui elementaarsed teenused ei toimi.

A. Uritam: Kohtusüsteemis üldiselt on alati kõik tõhustamise poolt, aga tehisintellekti kasutuselevõtt nõuab riigi investeeringuid. Teine mõte on see, et iga lahendus, mis aitaks KRAPSi muudatust tagasipöörata, on meile sobiv. Täna ei saa siit ära minna mõttega, et kohtunikud on kuidagi KRAPSi muudatusega nõus.

K. Laanet: Arusaadav, aga tuleb mõelda ka selle peale, mis toimub riigis tervikuna, arvestades ka teistes sektorites ja valdkondades toimuvat.

V. Kõve: Tehisintellekti on tõesti vaja investeerida, et tulemust saada. Riigikohtu üldkogus arutasime, et uued kohtunike konkursid tuleks välja kuulutada, mis ministeeriumi seisukoht on?

K. Luha: Konkursid kuulutatakse välja järgmisel nädalal.

K. Lippus: Meil on lahendamata veel Tallinna Halduskohtu küsimus, kus kohtu esimees tegi ettepaneku teha kahest kohtujuristi kohast üks kohtunikukoht, eelarveliselt see midagi ei mõjuta. Eelmisel KHNi istungil lubasime, et liigume sellega edasi, aga kuna tekkis olukord, kus käisid läbirääkimised kohtunikukohtade vähendamise kohta, panime selle projekti pausile. See teema vajab nüüd edasiminekut ja ühtlasi on Villem Lapimaa teinud samalaadse ettepaneku Tallinna Ringkonnakohtu osas. Kas me läheme oma eelarvevahendite piires looma uusi kohtunike kohti juurde?

V. Kõve: Küsimus seisneb selles, millise strateegiga me edasi liigume, teiselt poolt on vaja mõelda, kas me leiame üldse väarikaid kandidaate? Me arutasime üldkogul, et kui need 7 vaba kohta saavad täidetud, siis võiks uuesti kevadel mõelda, kuidas me edasi liigume ja võtta pikem perspektiiv.

K. Kruusvee: Justiitsministrilt on tulnud sõnum, et tuleb leida nutikaid lahendusi. Minu arust see lahendus, et kahe kohtujuristi kohad taandatakse üheks kohtuniku kohaks, on üks nendest. Minul on valmidus see muudatus ära teha. Praegu on mul kaks vakantset kohtujuristi kohta, tahaks teada, kuidas edasi liikuda. Asjade arv on võrreldes eelmise aastaga haldusasjades kasvanud 8%. Rohkem on kasvanud teenistussuhetega seotud asjad, aga muid trende ei ole.

Eduard Odinets liitub istungiga MS Teamsi vahendusel.

V. Kõve: Kui me saaks toimima ka selle, et vähese asjade arvu juures halduskohtunikud saaksid tegeleda ka maakohtutesse tulevate asjadega, siis saaksime julgelt halduskohtunike ka määrata.

T. Saar: Kohtunikukohtade täitmine või mittetäitmine ei peaks jääma Riigikohtu üldkogu otsustada. Meie arusaamad halduskohtus ja Riigikohtus võivad selles osas erineda. Meil on pigem ülekoormus.

K. Kruusvee: Potentsiaalne trend võib olla ka rändekriis. Eelmisel nädalal arutasime ka selleks. Oht on, et rändekriisi ajal kogu muu halduskohtu töö jääb seisma.

V. Kõve: Kui see hetk tekib, kas meil mehhanism sellega tegelemiseks on olemas?

K. Kruusvee: Mehhanism on olemas, aga õppusel selgus, et maakohtunikud saavad appi tulla seaduse kohaselt väga piiratud juhul, piirang tuleb kohtute seadusest. Siin peaks justiitsministeerium ja siseministeerium koostööd tegema, seda sai õppusel ka rõhutatud. Maakohtunikud oleksid valmis rohkem panustama, kui seadus lubab.

S. Kaljumäe: Seadusest tulenev piirang tähendab seda, et me ei saa ise halduskohtuna anda neid asju edasi maakohtunikele lahendamiseks.

T. Pappel: Tartu Ringkonnakohtus viimase viie aasta kõige suurem sissetulevate asjade arv tuleb halduskohtust, ma ei näe, et me oleks suutelised veel maakohtunike tööd tegema.

V. Kõve: Küsimus selles, kas avaksime seadusega selle võimaluse, et kui ühel või teisel pool tuleb koormuse langus, saaksime vastamisi abiks käia.

I. Pilving: Toetan kriisiolukordades appi minekut, aga ma ei toeta seda alalise lahendusena. Spetsialiseerumine mõistlikul tasemel on vajalik, halduskohtu ja maakohtu vaheline pädevuse jaotamine on spetsialiseerumise kõige üldisem tase. Kui me selle ära kaotame, siis mis spetsialiseerumisest me kohtute siseselt räägime.

V. Kõve: Mõte olekski, et see on alaline meede. Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegium on lahendanud kogu aeg osaliselt ka tsiviiliasju.

V. Lapimaa: Halduskolleegium lahendab neid asju, mis võiksid kuuluda tegelikult halduskohtu pädevusse.

I. Pilving: Alalise lahenduse puhul toetan mõne koha ära võtmist, kui see on tõendatud koormusnäitajatega. Ajutise kriisi puhul saab ka ilma selleta.

K. Siigur: Toetan süsteemi paindlikumaks muutmist, see annaks võimaluse kiiresti reageerida kriisi situatsioonides. Kogu kohtusüsteem tervikuna peaks olukorra ära lahendama. Mulle meeldib see lähenemine, et meil on I astme kohtunikud ja II astme kohtunikud, mitte halduskohtunikud ja maakohtunikud.

V. Kõve: Mõte ei ole selles, et spetsialiseeritud inimesi tavapärasel olukorras panna lahendama asju, millele ta ei ole spetsialiseerunud. Idee on seadust avada ja teha süsteem paindlikumaks, et tagada toimimine kriisiolukordades. Eesmärk ei ole spetsialiseerumist vähendada, riigis me spetsialiseerumise suunas ka liigume. Samuti võiks Tallinna Halduskohtule selle lisa kohtunikukoha kahe kohtujuristi koha asemel anda, kui ollakse kindlad, et tööd jagub. Riigikohtus on näha, et halduskohtuniku kohale on rohkem häid kandidaate. Mina seda käiku pooldaks.

A. Uritam: See saab olla ainult ajutine lahendus. Kui maakohtunik läheb appi teise kohtusse, siis tuleks arvestada sellega, et teised kohtunikud peavad lahkuva kohtuniku asjad ära lahendama. Täna on osades maakohtutes töökoormus nii suur, et kui üks inimene läheb kriise lahendama, siis tekitab see kogu süsteemile keerulise olukorra. Kriiside puhul tuleks esmalt leida lahendusi kohtutest endast, kui tegu pikema süsteemse probleemiga, siis ma seda lahendust ei toeta. Toetan Tallinna Halduskohtule kahe kohtujuristi asemel anda üks kohtunikukoht.

K. Kruusvee: Küsimus selles, et kui maakohtunik juba appi tuli, siis seaduse kohaselt pole tal õigust kõiki liiki asju lahendada.

K. Laanet: Seadus ei tohiks piiranguid tekitada, sellistes olukordades saab töökorralduslikult teha eri kokkuleppeid. Kriisiajal on vaja asju lahendada võimalikult prioriteetselt. Kahe kohtujuristi asemel ühe kohtunikukoha loomine on töökorralduslik küsimus, mille eest kohtus ka ise vastutab.

V. Kõve: Seadusesse ei ole vaja prioriteete kirjutada, kohtud saavad ise neid töökorralduslikult valida.

I. Pilving: Kriisikoolitusel ilmes mitmeid tõlgendamise probleeme kohtunikel omavahel. KHNil on pädevus anda soovitusi ja suuniseid, kuidas kohtunike kaasamine kriisiolukordades toimib, kas oleks vaja KHNil selles osas midagi otsustada? Küsimus oli ka näiteks selles, et kui maakohtunik läheb halduskohtusse appi, siis mis kohtus ta justkui töötab ja kes teda suunab, kas maakohtu esimees või halduskohtu esimees. Enamus leidsid, et ta viiakse üle ikkagi halduskohtusse sellisel juhul.

S. Kaljumäe: KHN ei saa juhiseid anda, peame jõudlust omavahel arutama ja kokku leppima.

V. Kõve: Täpsustame neid teemasid eraldi ja liigume edasi 2024. a eelarve põhimõtete aruteluga.

K. Lippus: Eelarve numbritest rääkisime ka eelmisel KHNi istungil, eelarve meil kasvab hoolimata sellest, et juttu on ka mõningatest kärbetest. Printsip, mille alusel me oleme eelarve ette valmistanud, on jätkata 2023. a valitud strateegiliste suundadega. Esimene suund on panustada kohtunike ja kohtuteenistujate tervisesse, need on kulud Stebby ja MinuDoc teenusele. Teine valdkond on kohtuteenistujate arendamine. Tsentraalsete koolituste ja kohtusiseste koolituste jaoks on ettenähtud täiendavad vahendid kohtute eelarve reservist. Selleks eraldi rahalist tõusu me riigieelarvest ei ole saanud. Siia alla kuulub ka koolitusjuhi loodud ametikoha rahastamine 2024. a eelarves ja personalitarkvara PlanPro kulud, mis kohtusüsteemis toetab arenguvestluste läbi viimist. Seejärel on tsentraliseeritud üksuste ja teenuste arendamine. Eestkoste järelevalve osakonna teenistujate palkade ühtlustamise ja kahe 2023. a- juurde loodud ametikoha jaoks vajaminev summa eraldatakse kohtute eelarve reservist. Lisaks on meil maksekäsuosakonnas suur töökoormus, nende toetamiseks on 30 000 eurot ja kohtutõlkide valdkonna jaoks on täiendav 70 000 eurot ette nähtud. Lisaks näeme ette kohtute infoteenistuse loomise Pärnu Maakohtu koosseisu, reservist eraldame selleks 40 000 eurot. Kohtute turvalisuse valdkonnas rahastame kohtute turvajuhhi ametikohta, see ametikoht tuleb Harju Maakohtusse. KRAPSiiga seotud ametikohtade rahastamise osas saime Rahandusministeeriumiga kokkulepe, et meil rahastatakse koosseisulisi ametikohti, mitte ainult täidetud ametikohti. See võimaldas meil Harju ja Tartu Maakohtus rahastada ametikohti, mis võimaldaks ka nendes kohtutes hoida suhet üks kohtujurist – üks kohtunik. Veel võimaldas see raha eraldus tegeleda Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi jõudluse probleemiga ja rahastada kahe nõunik-kohtujuristi ametikohta. Kohtu eelarve reservi arvelt saame tegeleda Tartu Ringkonnakohtu probleemidega, mis tulenevad põlvkonna vahetusest ja kohtunike järelkasvukava programmi mõjust. Sellise rahaeralduse puhul jääb reservi 120 000 eurot, aga väiksemaid vajalikke kulusid võib selle reservi eelarvest lähiajal veel tulla. Kohtute IKT vahendite osas, 2023. a Justiitsministeeriumi valitsemisala üldisest eelarvest rahastati kohtute riistvara projekti, võib ette näha, et kohtutes neid vajadusi tuleb veel. Oleme igaks juhuks näinud kohtute eelarve reservist eraldi summa ka IKT jaoks, näiteks kui mõni seade läheb ootamatult katki. Eelarve on ettevalmistatud koostöös kohtudirektoritega.

L. Naaber-Kivisoo: Majanduskulusid on vähe, näiteks mis puudutab tööõnne ja ergonoomikat.

K. Kruusvee: Me saame aru, kui riigil on keeruline, siis oleme selles kontekstis solidaarsed. Probleemid loomulikult tekivad, sest elu on kallimaks läinud ja ostujõud aasta sees väheneb, mis võib tekitada tööjõu voolavust.

L. Naaber-Kivisoo: Kohtusaalid vajakasiid ka uuendust, Narva kohtumaja tingimused on väga kehvad.

K. Laanet: Peame tegema valiku, kuhu me raha suuname ja mida prioriseerime.

V. Saarmets: Osad väljaminekud reservist on püsikulud, näiteks Stebby ja PlanPro ja me eeldame, et need jätkuvad iga aasta, kas neid peab tegema reservi arvelt?

K. Lippus: Kui me eelarve raha selliselt ära jaotame, siis jääb reservi 120 000 eurot ootamatuteks kuludeks ja nendeks kuludeks, mida me reservist rahastamegi, näiteks KHNi istungid ja kohtujuhtide nõupäevad. Varasemalt oleme alustanud suurema reserviga ja aasta jooksul eri projekte rahastanud, aga 2024. a projektid on nüüdseks juba paika pandud. Võib juhtuda, et 2025. a me ei saa endale mõnda projekti lubada ja seega me ei saa anda lubadusi veel järgnevate aastate kohta, vaid need summad tulevad alguses kohtute eelarve reservi, sest projektide eelarve otsuseid teeme üheskoos. Leppisime kohtu esimeestega strateegilised suunad varem kokku ja nende osas ei ole 2024. a muudatusi.

T. Pappel: Arutasime 2024. a eelarvet kohtujuhtide nõupäeval ja suures plaanis olid kõik esimehed selle plaaniga nõus.

KHNi liikmed hääletavad 2024. a kohtute eelarve kujundamise osas.

Poolt: 9

Otsus: KHN kiidab heaks kohtute 2024. a eelarve kujundamise põhimõtted. 8. märtsi KHNi istungil arutatakse kohtumenetluse tõhustamise paketti.

Villu Kõve ettepanekul ja KHNi liikmete nõusolekul muudetakse päevakorda, tõstes päevakorrapunkt nr 5 „Kohtunike roteerumine“ päevakorrapunktiks nr 3.

3. Kohtunike roteerumine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Arutasime teemat ka eelmisel KHNi istungil. Meie soov oleks, et madalama astme kohtunikul oleks võimalik vähemalt aastaks roteeruda Riigikohtusse nõuniku kohale. Roteerumise süsteem peaks olema aus ja avatud. Praegu on küsimus selles, kes roteeruvale kohtunikule tagab kohtunikupalga ka nõuniku ametikohal olles. Toimivat ja head süsteemi, mis roteerumist soodustaks, ei ole. Oleme mõelnud, et süsteemis võiks olla ligikaudu kolme kohtuniku palgaraha selleks, et nad võiks Riigikohtusse roteeruda. Samas tuleb arvestada sellega, et inimese roteerumisega tuleb tema lahkumisest tingitud mõjusid kuidagi ka leevendada. Ei saa olla, et kogu aeg lisanduvad süsteemi uued inimesed roteerujate asemele. Kuidagi on vaja leida kohtusüsteemi sees raha, aga see vajaks süsteemset lähenemist. Positiivselt peaks see mõjuma mõlemale poolele. Seadus näeb ka ette, et kohtunikupalk säilib, kui kohtunik roteerub. Meil on Riigikohtus nõunike kohtade raha olemas, aga kohtunikul peab olema tagatud kohtunikupalk. Tekib küsimus, kuidas me seda sätet mõistame, kes peab kohtunikule tema palga tagama?

M. Reintamm: Kohtute seaduse roteerumise sätte mõte oli, et asutus, kuhu roteerutakse, tagab kohtunikule tema palga. Sõna „säilitama“ sai sisse kirjutatud, sest riik ei taha, et kohtunik madalama palgaga töötaks.

I. Pilving: Kohtunikul on õigus riigilt saada kohtunikupalka, kui sättes on kirjas, et palk säilitatakse. Asutus, kuhu roteerutakse, peab olema suuteline vähemalt osaliselt tasuma kohtunikule selle palga, mis ta samal ametikohal inimesele maksaks ja siis saab arutada, kas riik paneb puudujääva summa juurde.

V. Kõve: Sama küsimus on meil Riigikohtus, meie eelarves ei ole ettenähtud ringkonnakohtuniku palka, kuigi ringkonnakohtuniku me sooviks endale nõuniku kohale. Sellele sättele tuleks leida rakendus.

K. Siigur: Tuleks teha selge vahe kohtusüsteemi ja üldise riigisüsteemi vahel. Kohtusüsteemis liikumisel on tugev positiivne mõju mõlemale poolele. Roteerumisel väljaspoole kohtusüsteemi peaks olema loogika, et kohtuniku saav asutus leiab ka palgaraha. Kohtusüsteemis peaks ikkagi olema tervikuna kokkulepe, kuidas me seda sätet rakendame.

K. Lippus: Kohtusüsteemi ja avalik-õiguslike ülikoolide vajaduste tagamiseks tuleb teha rätseplahendus. Me ei taha aga sellist olukorda, kus kohtuniku roteerumist erinevatesse avaliku sektori asutustesse makstakse kohtusüsteemi poolt kinni. Omavahelisele kokkuleppele jõudmine on väga hea, aga see säte ei anna asutusele, kuhu roteerutakse, õigust nõuda, et kokkulepe ilmtingimata tuleb. Kohtusüsteemi jaoks võiksime eraldi lahenduse teha.

V. Kõve: Praegune kohtute seaduse sätte sõnastus on ebaselge ja seda mõistetakse erinevalt, sätet võiks muuta.

T. Pappel: See on probleemne säte. Inimene läheb küll ennast täiendama, aga selleks peab andma kohtu esimees nõusoleku, samas esimees peab arvestama kogu kohtu huvidega, võttes arvesse ka kohtu töökoormust. Säte on tegelikkuses inimese enda arendamise huvides, aga kohtutel peaksid inimese äraoleku ajal olema ka mingisugused täiendavad ressursid, et edasi toimida.

V. Kõve: Kõik kinnitab seda, et sellisel kujul säte ei toimi ja see tuleks uuesti avada.

K. Siigur: Sätte puhul võiks mõelda sellele, kas kohtuniku roteerumise otsustuspädevus peaks olema kellelgi teisel. Kohtu esimees küll annab nõusoleku, aga teeb sellega oma kohtu olukorra hoopis keerulisemaks.

V. Kõve: Kuidagi tuleks see kõik läbi arutada, et me ei jääks neid üksikjuhtumeid lahendama.

A. Asi: Harju vaatest ei ole mul probleemi nõusoleku andmisega, sest meil on puhverkohad. Puhverkohad võiks olla ka süsteemi üleselt, see võiks probleemi lahendada.

V. Kõve: Kuidas me teemaga edasi liigume?

A. Uritam: Võiksimme oodata sellega nii kaua, kuni kohtuhaldusmudel on ära muudetud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 12.17–13.01.

Liituvad Heiki Loot ja Mait Laaring. Maris Möls liitub MS Teamsi vahendusel.

4. Kohtuhalduse töögrupi ülevaade, kohtute arengukava arutelu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus, Heiki Loot

H. Loot: Meie ülesanne kohtuhaldus töögrupis oli tegeleda kohtuhaldusmudeli muudatusettepanekute väljatöötamisega. Toimunud on kaks töögrupi kohtumist. Täna sel istungil esitame vahekokkuvõtte koos ettepanekutega, töö aga veel lõppenud ei ole. Sõltuvalt KHNi hoiakust ja seisukohast, saame nendega töögrupis edasi töötada. Esmalt analüüsisime lähteseisukohti. Meil ei ole mõtet arutada ettepanekuid, mis lähevad lähteseisukohtadega vastuollu. Teiseks leppisime kokku eesmärgid, mida me ettepanekutega soovime saavutada, et paremini leida lahendusi ja hinnata nende sobivust.

Esimene lähteseisukoht oli, et Justiitsministeerium on valmis andma kohtute haldamine üle kohtusüsteemile. Esmalt panime kirja, mis on Justiitsministeeriumi kohtute haldamise pädevused, mis võiksid üle minna kohtusüsteemile. Justiitsministeeriumile jäävad poliitika kujundamise hoovad: õigusloome, kohtute koondeelarve ja võimalus saada kohtusüsteemilt poliitika kujundamiseks vajalikke andmeid. Tegime järgmiseks ülevaate, millised pädevused võiksid aga minna justiitsministrilt kohtute haldamise nõukojale. Sisse jäid mõned erandid – I ja II astme kohtute koondeelarve jääb ministeeriumile. Ministeerium paneb kokku koondeelarve taotluse, kaitseb seda valitsuses ja vajadusel Riigikogu ees. Kohtute koondeelarve jaotamine kohtute vahel oleks KHNi pädevus. Teine erand oli määruste andmise pädevus, ei ole praktiline taotleda KHNile määruste andmise õigust, sest see võib tekitada lisaprobleeme. Määrusandlus jääb seega justiitsministri pädevusse. Leidsime, et kohtute tööpiirkonnad võiks küll jääda justiitsministri määrata, aga määruse saab anda KHNi ettepanekul. Kohtunike üldarv võiks olla määratud mitte ministri, vaid seadusandja poolt, et üldarv oleks seaduses kirjas ja täpsem jaotus oleks KHNi pädevus. Viimane erand oli kohtuniku ametikoha täitmiseks avaliku konkursi välja kuulutamine, mis võiks jääda Riigikohtu pädevusse.

Kohtuhalduse muudatus tähendab, et tänasest nõuandvast organist peab KHN kujunema strateegilise tasandi otsustusorganiks. Nimeliselt peaks nõukojast saama nõukogu. See tingib ka koosseisu ülevaatamise, Soome eeskujul pakkusime välja, et peaksime liikuma täielikuma omavalitusorgani poole. Kohtute esimehe nimetamine läheks KHNile, aga see on sissejuhatus selle jaoks, et kohtute igapäevaseks arendamiseks ja haldamiseks tuleks luua ühtne organisatsioon – kohtuhaldusteenistus. See on vajalik, et tagada ühetaoline ja kõrgel tasemel kohtuhaldusteenus kõikide kohtute jaoks, seda rõhutasid töögrupis kohtute esimehed. Täna sel olukord, kus ministeerium on delegeerinud teatud kohtuhaldusülesandeid endast välja ja mida täidetakse kohtute üleselt, näiteks arhiiviteenus ja tõlketeenus, siis nende ülesannete puhul on ootused praegusest kõrgemad. Samuti on välja toodud probleem kohtudirektoritega, sest on kohtuid, kes tunnevad, et kui kohtudirektor pole käeulatuses, siis

nende tugi on piiratud ja kaugel. Teiselt poolt tuuakse välja probleeme üle kohtute tsentraliseeritud teenistustega. Tajutakse, et kohtuteüleste teenust pakkuv kohus ja tema esimees on paremas positsioonis kui teised kohtud. Ootus on tagada ühtne ja ühtlaselt kõrge kvaliteediga kohtuhaldusteenus kõigile kohtutele ja seda oleks sobiv lahendada ühtse organisatsiooni abil. Ühtne organisatsioon tekib niimoodi, et tänased Justiitsministeeriumi ülesanded (mitte poliitikakujundamine) läheks kohtuhaldusteenistusele. Teenistust juhiks tegevdirektor. Mõned kohtu esimeeste täidetavad ülesanded, nagu kommunikatsioon, oleks mõistlik tuua kohtuhaldusteenistusse. Ülesannete täpsem jaotus kohtu ja kohtuhaldusteenistuse vahele jääks KHNi määrata. Seda ei tohiks kindlasti kirjutada seadusesse, sest me ei suuda kõike ette näha ja töögrupp ei suuda kõiki lõplikke lahendusi välja töötada. Pakuksime välja skeemi, mille alusel kohtuhaldusülesandeid jaotatakse. Kõik ministeeriumi ülesanded, mis KHNile üle ei lähe, lähevad kohtuhaldusteenistusse, samuti kohtudirektorite ülesanded ja osad kohtute esimeeste ülesanded. Üksikasjadega töötamisel võib ilmned, et kõike polegi mõistlik ühe korruga kohtutelt üle anda kohtuhaldusteenistusse.

Idealis oleks kohtuhaldusteenistus eraldi riigiasutus, mis ei tegeleks õigusmõistmisega, vaid kohtuhaldusega. Praegustes oludes, kus valitseb kokkuhoiupoliitika, uue asutuse tegemine ilmselt toetust ei leia. Tulemuse saamiseks ei oleks mõistlik uue asutuse loomisega hetkel seega välja minna. Ettepanek on asutus teha ühe kohtu juurde. Arutelu all oli teha teenistus Riigikohtu juurde, aga see ei toimiks, sest Riigikohtu selle mudeli kaudu ei hallata. Leidsime, et teenistus võiks sobida Tartu Ringkonnakohtu juurde. Ehitaksime justkui ühe asutuse sisse kaks organisatsiooni ja hoiame need samaaegselt maksimaalselt lahus. Tartu Ringkonnakohtu esimehele ei lasuks täiendavat töökoormust ja kohus ise ei oleks eelistatud seisundis.

Üldraamistik on sellega paigas ja edasi tuleks töötada koostöö korraldamisega Justiitsministeeriumi ja KHNi vahel ning paika panna, kuidas ühiselt aetavaid ülesandeid justiitsministeerium ja KHN koos teevad. Näeme, et ministeeriumi täielik taandamine ei oleks kohtute arengule hea, see koostöö on võtmekoht. Kohtuhaldusteenistus ei tohi kaugeneda kohtutest ja kohtu esimeestest, nende ülesanne on pakkuda tugiteenuseid, selle asutuse kliendid on kohtud. Praegu on kohtu esimeeste ja kohtudirektorite koostööformaat kohtujuhtide nõupäev, see on hea formaat, aga neli korda aastas jääks selle muudatuse järel väheks. Kogu teenuste tellimine ja muu kohtutelt ei saaks käia ainult kohtu esimehe kaudu, seega on küsimus, kuidas korraldada kohtutele tuge ja teenuseid kohtuhaldusteenistusest, üksikasjadega tuleb veel tööd teha ja leida põhimõttelised lahendused, millest hakatakse lähtuma. Oleme seisukohal, et kohtus me ei tegele õigusmõistmise struktuuriga. Oleme leidnud, et kohtuhaldusteenistuse struktuuri me samuti ei kujunda, aga koostöösuhted tuleb mingil tasandil selgelt ära kirjeldada. Kohtuhaldusteenistus peab lisaks haldamisele pakkuma ka arengutuge, aga seeläbi tagama kohtunike sõnaõiguse ja osaluse. Teenistus peaks arendustegevusega võtma fookuse personali ja tehnoloogia arendamisele. IT-probleemid on täna kaugel näha ja see on eraldi teema, millega tuleb tegeleda. Veel on igasugu üksikküsimusi, millega tegeleda.

V. Kõve: Väga tore, et ettepanekutega on nii kaugemale jõutud, kuidas võiksite töögrupi tööga edasi liikuda? Millised on ministeeriumi mõtted? Palju on väikseid detaile, millega oleks vaja tegeleda.

K. Laanet: Minu arust mõistlik plaan, need koostöösuhted tuleks täpsemalt läbi rääkida, nagu ka juba välja toodi. Tänapäevase ministeeriumi nägemus on see, et anname kohtusüsteemile autonoomiat juurde. Heiki Looti ülevaade seda mõtet ka kannab, visioonipaberina võiks töögrupi ideid kasutada.

V. Saarmets: Saan aru, et teenistus oleks mõeldud Tartu Ringkonnakohtu juurde, aga kas eelarve oleks eraldi ja tegevdirektor saaks ise lepinguid sõlmida ja eelarvega majandada? Ja kes hakkaks nende erinevate teenuste pakkujatega suhtlema (RIK, RIT jne)?

H. Loot: Tartu Ringkonnakohtu teenistuse loomine oleks ajutine lahendus, kuni saaksime teha eraldi asutuse. Tollel direktoril on kõik õigused väljapoole suhtlemisel. Ka täna on kõik kohtud kaksikjuhtimisega, meil on kohtu esimees ja kohtudirektorid, kellel mõlemal on oma pädevused.

L. Loide: Kuhu peaksid jääma kinnistus- ja registriosakond?

H. Loot: Sellega ei ole me veel tegeleenud.

V. Kõve: Koolitusvaldkond, eksamite korraldamine, personaliarvestus ja kommunikatsioon on Riigikohtu hallata, kuidas nende osas on nägemus?

H. Loot: Meie juhtisime tähelepanu sellele, et kohtute teenindamisega seotud tegevused on võimalik tõsta kohtuhaldusteenistusele. Kui me konkreetseid otsuseid mõningal puhul hetkel ei tee, siis me disainisime selle mudeli nii, et tulevikus saab seaduse kohaselt seda teha. Seadus peaks olema sõnastatud nii, et pädevuste/ülesannete ümbertõstmine oleks võimalik nii kohtute ja kohtuhaldusteenistuse vahel, kui ka Riigikohtu ja kohtuhaldusteenistuse vahel. Me teeme seaduses dereguleerimist, me ei sea töögrupile eesmärgi detailini kõik lahendused välja pakkuda, aga pakume välja raamistiku, mille sees otsustamist saab hiljem sobival ajal ka teha.

A. Uritam: Kas saan õigesti aru, et töögrupp on valmis nende küsimuste ja koostöösuhetega veel edasi tegelema?

H. Loot: Jah, täna esitasime vahekokkuvõtte, koostöösuhetega tuleb edasi tegeleda. Ministeeriumi ja KHNI koostöö põhimõtete kujundamisel ootan eelkõige ministeeriumi panust.

V. Kõve: Millal töögrupp näeb, et nende töö on tehtud?

H. Loot: Juhul kui üldraamistik, mille oleme paika pannud, sobib, siis tegeleksime edasi nende koostöösuhetega, ajagraafikut selles osas ei oska veel öelda. Järgmine samm oleks teha VTK, panna see kooskõlastamisele ja samal ajal töötaksime edasi koostöösuhete ning üksikküsimustega tööühma raamides. Tööühm on valmis tegelema sellega, kuni muudatus on parlamendis vastu võetud. Enne parlamenti esitamist tuleks teha projektorganisatsioon, kes hakkab seda uut teenistust disainima. Seal oleks juba mõistlik tegeleda kohtuhaldusteenistuse struktuuridega ja kõige selle poolega.

Lahkub Eduard Odinets.

K. Siigur: KHNI liikmed saavad selle ülevaate pealt kujundada seisukoha küll ja kui KHNI signaal on, et suund on õige, siis töögrupp saaks VTK ja muuga edasi tegeleda.

K. Laanet: Võiks edasi liikuda, ministeerium on valmis koostöösuhet KHNIga arutama.

A. Uritam: Eesti Kohtunike Ühingu (EKoÜ) üldkoosolekul me teemat arutasime ja seal ei olnud tuntavat vastuolu selle muudatuse osas. Muudatusega võiks edasi minna.

I. Pilving: Tahan väga kiita töögruppi ja üldjoontes suund on õige, mulle meeldib lahendus, et ei looda eraldi asutust, vaid tekitame kohtuhaldusteenistuse mõne kohtu juurde. Muret teeb, kas nõukogu koosseis ei jää liiga kitsaks, kuigi võimalus on liikmeid väljast kaasata, siis neid kaasaks ikkagi kohtunikud ise. Mul on veendumus, et selles organis peaks tasakaalustava mehhanismina olema ka vähemalt üks rahvaesindaja. Kui nõukogu koosseis tervikuna väheneb, siis on oht, et ka mõni parlamendiliige heidetakse KHNI koosseisust välja. Edasise töö käigus võiks mõelda alternatiivi peale, et KHNI oleks kaasatud põhiseaduskomisjoni esindaja ja justiitsministeeriumi esindaja. Töögrupp leidis, et tasakaalu mehhanismid on plaanitud teisiti, näiteks säilib ministril ka hulk olulisi pädevusi, aga see ei kata ära parlamendi esinduse probleemi.

A. Uritam: Saan Ivo Pilvingu ideest aru, aga me peaksime siiski mudeli koostamisel lähtuma Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu soovituselt, mis ütleb, et kõrgemate kohtunike nõukogusse tuleks

kaasata avalikkuse esindajad, advokatuuri esindaja, õigusteadlased, kodanikuühiskondade esindajad, aga tuleb olla ettevaatlik, kui on kaasatud täitevvõimu esindajad ja kui nad nõukogusse kuuluvad, siis tuleks välistada neile otsustusõiguse andmine.

I. Pilving: Ma ei arva, et me nende soovistest peaksime ilmtingimata juhinduma. Kohtukorralduslikes otsustes peaks olema tasakaalu mehhanism ikkagi ka parlamendi poolt.

V. Kõve: KHNi koosseis on suhteliselt lihtsasti disainitav ja muudetav.

H. Loot: Me pakkusime välja miinimum koosseisu, vajadusel saame veel 2-4 inimest juurde tuua. Samuti jätsime kaks kohta vabaks ja leidsime, et nende vabade kohtade otsustamine on kohtunikest KHNi liikmete otsustada. Kui vastav koosseis leiab, et kõige sobivam on kutsuda parlamendi liikmeid, siis neil see õigus on olemas. Võimalusi kahe vaba koha täitmiseks on palju ja see sõltuks KHNi enda koosseisust. Me ei pakkunud kohe parlamendiliikmeid ja täitevvõimu esindajaid välja, sest meil oli võimalus kohtuda Soome justiitsministeeriumi kantsleriga ja sel teemal rääkida, neil on valdavalt kõik KHNi liikmed kohtunikud. Nende põhjus seisnes selles, et nad ei taha, et KHN ainult töötab sõltumatult, vaid see peab ka näima sõltumatuna. Neil on ka kohtute seaduses keeld, et nõukojas ei tohi olla parlamendi ega valituse liikmeid. See on üksikasi, mida saab täpsemalt arutada, aga suurt pilti see ei muuda. Üldises plaanis on tasakaal kindlasti oluline ja see kindlasti sünnib olulistest küsimustest ka siis, kui parlamendi liikmed pole KHNi liikmed.

KHNi liikmetest keegi vastuolu kohtuhalduse töögrupi ettepanekutele ei esita.

V. Kõve: Kohtuhaldusmudeli töögrupp võiks oma tööd jätkata ja seaduse väljatöötamiskavatsusega edasi liikuda. Teine teema on kohtute arengukava. Meil on vaja, et keegi hakkaks seda projekti tervikuna vedama. Villem Lapimaa on väljendanud nõusolekut olla arengukava vedaja.

V. Lapimaa: Olen nõus olema arengukava vedaja, aga arengukava peaks olema kõike hõlmav, ka kohtuhalduse muudatust. Arengukava tegemisel peab olema selge mõte ja vaja on tegevuste eest vastutajad, kes oleksid ka arengukava tegemisel kaasatud.

V. Kõve: Töögrupi juht saaks paika panna, mis valdkondi arengukava hõlmab, üks teema võiks olla tehisintellekti kasutamine. Villem Lapimaa saaks töögrupi liikmed ise määrata. Kuidas me ajaliselt liigume? Kohtuhaldus ja arengukava oleks täiskogu kandev teema.

K. Siigur: Ajaliselt oleks hea, kui täiskogul saaks kohtunikonnaga mingeid ettepanekuid arutada ja nende arvamust kuulata.

Otsus: KHN toetab töögrupi muudatuse ettepanekuid kohtuhalduses ja sellekohase VTK loomist. Märtsikuu KHNi istungiks esitab töögrupp konkreetsemad ettepanekud kohtuhalduse muutmiseks. KHN toetab kohtute arengukava töögrupi moodustamist Villem Lapimaa eestvedamisel.

Lahkuvad Kalle Laanet, Heiki Loot, Mait Laaring, Maris Möls.

5. Kohtu esimeeste nimetamine ja konkursikomisjoni koosseis – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –
Justiitsministeerium, Mari-Liis Mikli, Kaidi Lippus

V. Kõve: Lähiajal on vaja korraldada konkurss Tartu Maakohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu esimehe kohale. Tartu Maakohtu esimehe konkursiga läheb kiireks. Kaua on kandideerimistähtaeg ja kui kaua kogu tsükkel kokku kestab?

K. Lippus: Tegemist on sisekonkurssiga ja tavaliselt on antud kandideerimiseks üks kuu. Kui kõik läheb plaanipäraselt, siis protsess võtab umbes 2,5 kuud. Kuna kohtuhalduse mudeli muudatus on toimumas ja samale ajale langeb kahe esimehe valimine, siis muudame juba praegu esimehe nimetamise

protsessi nii, et kohtusüsteemi pädevus suureneb. Kui varasemalt on konkursikomisjon teinud oma töö, esitanud oma töö tulemused ministrile ja minister toob kandidaadi KHNi ette, siis nüüd minister moodustaks oma käskkirjaga komisjoni ja annaks komisjonile ülesande esitada kõige sobivam kandidaat otse KHNile. Minister näeb esimehekandidaati siis, kui KHN nõusolek on juba olemas, minister ei vaja vahepealset otsustamise momenti, kas komisjoni poolt pakutud kandidaat on kõige sobilikum.

Eduard Odinets liitub istungiga MS Teamsi vahendusel.

V. Kõve: Ka mulle minister kinnitas, et ta usaldab komisjoni ja KHNi ning seega vahapealset kohtumist kandidaadiga ei vaja. Tartu Maakohtu esimehe konkursiga võiks kohe alustada, Tallinna Ringkonnakohtu konkursiga võiks veidi oodata.

K. Lippus: Me oleksime järgmisel nädalal valmis kuulutama konkursid välja. Konkursi mõjutab see, mis ootused kohtu esimehe kandidaadile seatakse. Olen ootused esitanud KHNile aruteluks. Kui justiitsminister kandidaadiga enne ei kohtu, kui KHN on ta kinnitanud, siis oleks kohane ootused juba konkursi väljakuulutamises avada ja motivatsioonikirja asemel võiks kandidaat kirjutada essee. See oleks võimalus strateegiliselt suunata valikut. Komisjonis on kolm kohtuniku (Riigikohtust kolleegiumi esimees, mõlema kohturingkonna esindaja) ja kaks justiitsministeeriumi esindajat.

L. Loide: Millisel etapil maakohtu üldkogu ette kandidaat tuleb?

K. Lippus: Konkursikomisjon valib välja parima kandidaadi ning edastab kandidaadi kohtu üldkogule arvamuse avaldamiseks.

V. Kõve: Meil oleks vaja uute kohtujuhtide järelkasvuprogrammi, kohtunikel on vähe juhtimiskogemust.

K. Lippus: Möödunud nädalal algas kohtujuhtide järelkasvuprogramm. Pooleaastas programmis on nii kolleegiumite esimehi kui ka kohtunikest osakonnajuhatajaid. Seda võib uute kohtujuhtide järelkasvuprogrammiks pidada.

A. Uritam: Erinevatest EKOÜ läbi viidud küsimustest on välja tulnud, et esimehe valikul peetakse oluliseks kohtute üldkogude arvamusega arvestamist. Samuti tuleks muuta praktikad, et üldkogu ette toodaks ainult üks kandidaat. Hiljutine korraldatud küsimustik näitas, et nendes kohtutes, kus arvestatakse üldkogu arvamusega, saadakse hiljem ka paremad tulemused ja vastastikune usaldus on parem. Seega palun arvestage ka kohtute arvamust. Sisulisi kaalutluskohti kohtu esimehele esitatud ootustes ma ei näinud. Kohtute seadus tõesti praegu ei reguleeri nõudeid, mida esimehele seatakse, aga samas seadus ütleb, et kedagi ei tohiks samaks ametiajaks järjest ametisse nimetada. See on aga vastuolus ootusega, et hinnatakse kandidaadi varasemat juhtimiskogemust. Täna on probleemkoht, et meil ei ole kõigil kandideerijatel juhtimiskogemust, seega võiks mõelda, kas see ootus võiks olla tinglik. Kohtujuhtide arenguprogrammi mure seisneb selles, et see ei ole avatud ja kõik, kes tahaksid esimeheks kandideerida, ei ole ehk programmi kaasatud. Võiks mõelda, kuidas seda süsteemi varasema praktikaga võrreldes parandada.

V. Kõve: Mida rohkem kandidaate seda parem.

A. Uritam: Seda enam tasuks mõelda, millised ootused me kandidaatidele seame. Kui me hindame juhtimiskogemust, siis paljud inimesed ei kandideerigi, sest neil ei ole seda.

K. Lippus: Me ei oota kandidaadilt juhtimiskogemust, vaid me hindame juhtimiskompetentse. Neid kompetentse saab rakendada ka muude tööülesannete käigus. Oleme siia lisaks kirjutanud varasemast erinevalt juurde inglise keele oskuse.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

6. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha, kohtute esimehed

K. Luha: Vana lahendamata kohtuasi on asi, mis pole esimesest kohtuastmest kuhugi liikunud vähemalt kahe aasta jooksul. Aruanne selliste asjade väljaselgitamiseks sai loodud seetõttu, et maa- ja halduskohtutes oleks võimalik vältida üle kahe aasta kestvaid kohtumenetlusi. Sellega on kohtu esimehel olemas töövahend, millega ta saab olukorda kohtus jälgida ja kohtunikuga suhtlemisel kasutada. Sel korral võrdlesin 2015. a ja 2023. a andmeid. Täna pole põhjust muretseda kriminaal- ja haldusasjade pärast. 2015. a oli meil 21 vana lahendamata haldusasja ja käesolevaks aastaks on neid 10, seega aruanne toimib ja kõikide vanade lahendamata menetluste käik on nõ luubi all. Kriminaalasjade puhul on samuti näha vähenemist 47-lt asjalt 29-le, seis on samuti kontrolli all. Tsviilasju on menetluses kõige rohkem ja ka vanu lahendamata tsviilasju on kõige rohkem. 2015.a lõpuks oli lahendamata 113 vana asja, aga aastal 2023 on praeguseks lahendamata 400 vana asja. Seega on vanade asjade hulk kasvanud üle 250%. Samas saabunud asjade hulk nende aastatega on kasvanud 14%. 2015. a lahendas tsviilasju keskmiselt 80,7 kohtuniku ja sellel aastal 89,3 kohtuniku. Keskmiselt on kohtunikel menetluses 1-2 vana lahendamata tsviilasja, kuid kuue tsviilikohtuniku käes on 146 vana asja. Tsviilasjades ei ole vanade asjade aruanne toimiv, sellest ei ole saanud abivahendit vanade asjade väljaselgitamisel ja eelisolukorras lahendamisel. Samas soovin esile tõsta Tartu Maakohut, kus aastatega on tehtud vanade asjade vähendamise tublit tööd, kusjuures on esimees vajadusel määranud ka kohtunikule tähtaegu asja lahendamiseks. Täna ei ole selles kohtus ühtki kohtunikku, kellel oleks praegu menetluses üle viie vana lahendamata asja.

V. Kõve: Mis teha nende kohtunikega, kelle osas pole lootust, et need asjad saavad ükskord lahendatud ja olukord ei parane?

T. Saar: Ma saan aru, et see aruanne on petlik, sest see hüppeliselt suureneb uue aasta alguses. Mis 2024. a alguseks tsviilasjade vanade asjade jääk võiks olla?

K. Luha: Uue aasta alguses on ilmselt ligikaudu 700 vana tsviilasja. Seal on eritüüpi asju, kindlat trendi selles osas ei ole. Selle aruande eesmärk ongi näidata lihtsamalt kätte asjad, mille menetlus on aastate jooksul maakohtusse takerdunud.

L. Naaber-Kivisoo: Kohtunikud küsivad, miks nad seda aruannet täitma peavad. Ehk peaks aruande täitmise vajalikkust kohtunikele paremini kommunikeerida. Minule ei ole see töövahendiks.

V. Kõve: Keegi peab seda järelevalvet tegema, praegu on selleks kohtu esimees. Uue distsiplinaarkolleegiumi esimehega arutades leidsime, et võiks kohtu esimeestega teha nõupidamise järelevalve teostamise teemadel.

L. Naaber-Kivisoo: Distsiplinaarmenetluse algatamine kohtuniku suhtes on väga suur töö. Ja need tagajärjed ei pane kohtuniku alati tegutsema.

A. Uritam: Ma ei näe mõtet nende aruannete koostamisel, olen ise neid täitnud, aga kohtunikud ütlevad, et see neid ei aita. Kõige enam aitaks meetoodika koostamine, kuidas aega planeerida ja menetlusi läbi viia. Kogenud kohtunikud saaksid jagada õpetusi ja sellega ei tekiks ka vanu asju nii palju. Ühelt poolt on kohtunikele sõnum, et ärge töötage üle 8 tunni, aga siis tehakse distsiplinaar, kui asju ei jõuta ära lahendada. Ülekoormuse tõttu ei ole alati võimalik töönädala jooksul tööga valmis jõuda.

Lahkub Kaupo Kruusvee.

M. Helm: Enamus juhtudel on kohtunikud hädas ja siis distsiplinaar ei aita, nad vajavad pigem abi asjade menetlemisel ja planeerimisel. Täna on digiasjade haldamine väga keeruline ja KIS töölaua funktsioon ka selles osas kaasa ei aita. Kõik taandub lõpuks töökoormusele. Kui panna rohkem rõhku vanade asjadega tegelemisele, siis tõuseb jällegi üldine jääk ja uued asjad jäävad tähelepanuta.

L. Naaber-Kivisoo: Ametioskuste koolitus võib olla koht, kust nooremad kohtunikud võiks abi saada. Ma ei ole distsiplinaari pooldaja, me ei saavuta sellega midagi positiivset, kuidagi teisiti peab sellele lähenema.

V. Kõve: Sel juhul peaksime mõtlema, mida me kodanikele vastame, kui nad asjade lahendusi aastaid ootavad.

Liitub Juhan Sarv.

V. Lapimaa: Ma ei ole vastu distsiplinaarmenetluse tegemisele, kui muud üle ei jää. Kohtujuht peab toetama kohtunikku. Sellele probleemile ei ole ühte head lahendust, vaid see on meetmete komplekt. Probleem on selles, et kohtujuhi käed jäävad lühikeseks, kui talle töötab vastu üldkogu, kes ei luba kasutusele võtta meetmeid, mis lähevad vastuollu teiste kohtunike huvidega. Sellest tulenevalt sõltub ühe kohtuniku saatus suuresti teistest kohtunikest. Tuleb pakkuda erinevaid lahendusi erinevate vajadustega kohtunikele, näiteks coachimist, osakoormusega töötamist ja muud. Kohtu esimehel peab olema võimalus neid ideid ellu viia nii, et teised kohtunikud teda kuidagi ei takistaks.

V. Kõve: Inimesi tuleb eristada, osad inimesed teevad korralikult, aga töötavad aeglaselt. Kui inimese töö ei ole süsteemile kasulik, siis tuleb midagi ette võtta.

L. Loide: Tegelikult on meetodid olemas, meie üldkogu ja tsiviilikohtunikud suhtusid sellesse mõistvalt. Kui mingil kohtunikul tekib suur jääk ja ta vajab abi, siis talle ei jagatud mingi aeg asju ja talle anti juurde täiendavad kohtujuristid, et ta jõuaks oma menetlustega järjele. See oli aga teiste kohtunike ettepanek.

Lahkub Eduard Odinets.

V. Kõve: Kuidas Prokuratuuris sellistele olukordadele lähenetakse?

T. Pern: Meil on sarnane lähenemine, jagame mingi periood uusi asju ümber. Meie eelistus on, et meie inimesed teevad oma vanad asjad ise lõpuni ja värsked asju juurde senikaua ei anna.

K. Siigur: Distsiplinaarmenetlust tuleks tõhustada, aga selle puhul peaks ka välja tooma, et mida on kohtu esimees teinud inimese aitamiseks. Kui distsiplinaarmenetlusi tehakse ühele kohtunikule asjade venitamise eest mitmeid kordi, siis vanade asjade suurt hulka ei saa uue distsiplinaarmenetluse alustamisega lahendada. Kohtu esimees peaks kindlasti saama ise otsustada, milliseid lahendusi hädasolevale kohtunikule pakutakse, näiteks uute asjade talle mitte jagamine. Kohtu esimees võib ära kuulata üldkogu, aga otsuse peab ta ise tegema. Kohtunikkond tervikuna peab kõik asjad lõpuks ikkagi ära lahendama.

A. Uritam: Ma sellega ei nõustu, et seda otsustab ainult esimees, nende kolleegide peale on vaja mõelda, kelle töökoormus sellest tulenevalt suureneb. Mulle tundub, et sekkumine tuleb liiga hilja, abi peab tulema abi vajavale kohtunikele varem.

L. Loide: Kolleegid võivad oma abi pakkuda, aga otsustuse teeb ikkagi kohtuesimees.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 14.49-15.04

Liitub Kaupo Kruusvee MS Teamsi vahendusel. Lahkub Sirje Kaljumäe.

7. Kohtute seaduse muutmise VTK – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marilin Reintamm, Kaidi Lippus

M. Reintamm: Oktoobris KHNi istungil oli nende samade ettepanekute arutelu. Käisime VTK-d Riigikogu põhiseaduskomisjonis ka tutvustamas. Enim tekitas küsimusi kohtuniku teenistusvanuse ülemmäär. Veel uuriti ettevõtlusega tegelemise piirangute leevendamise kohta. Põhiseaduskomisjon oli teemast väga huvitatud ja nad esitasid asjakohaseid küsimusi. VTK osas saime ka tagasisidet, üldiselt seda toetati. Kohtuniku tagasisidestamise osas toodi esile, et tuleb vältida ohtu kohtuniku sõltumatusele. Ettevõtlusega tegelemise piirangute leevendamisel rõhutati, et see ei tohiks kuidagi mõjutada kohtuniku sõltumatust õigusemõistmisel. Osalise töökoormuse lubamisel juhiti tähelepanu sellele, millist mõju avaldab see teiste kohtunike koormusele. Lahendusena pakuti seada piir, kui palju võib osalise ajaga töötavaid kohtunikke korraga ühes kohtus olla. Riigikohus tegi ettepaneku tõsta kohtunikuna töötamise vanusepiirang 70-le eluaastale.

V. Kõve: Mis ministeerium VTK tagasisidega peale hakkab?

M. Reintamm: Liigume muudatustega seaduseelnõu suunas ja arutame seda veel kohtuarendustoimkonnas. Esitatud ettepanekud olid väga konkreetsed ja neid ideid saame eelnõu koostamisel kasutada.

V. Kõve: Palju on detaile, mille peale peab veel mõtlema, aga üldine toetus muudatustele on olemas.

M. Reintamm: Paluksin KHN-ilt tagasisidet kohtuniku osalise töötamise reguleerimisel. Kuidas oleks kõige mõistlikum selle muudatuse negatiivseid mõjusid leevendada? Ei tahaks seadusesse panna ette piiri, et näiteks ainult 5 kohtunikku võib ühest kohtust osakoormusega töötada.

A. Uritam: Rohkem võiks kaasata EKoÜ-d. Osalise töökoormusega töötamise puhul juhtisime tähelepanu, kuidas leevendada olukorda teistele kohtunikele. Võiks VTK-sse kaasata ka töövõimetushüvitiste küsimuse, et pikemaajaliselt ja osalise koormusega töötav kohtunik saaks oma tervist taastada ja samal ajal ka teeniks palka. See arutelu jäi varasemalt pooleli, aga võiks uuesti tõstatada. Ametikitsenduste osas andsid osad EKoÜ liikmed teada, et nad ei toeta otsustuspädevuse andmist ettevõtlusega tegelemiseks kohtu esimehele. See regulatsioon on VTK-s ebavajalik. Oleme teinud oma ettepaneku, kuidas seda küsimust lihtsamalt lahendada, palume seda ettepanekut kaaluda. Teenistusvanuse osas leiame, et vanusepiirangu võiks ära kaotada või vähemalt seda tõsta. Kõige suurem murekoht VTK-s on kohtunike tagasisidestamine, eelmine kord saadeti see põhiseaduskomisjonist tagasi ja kui me arutasime seda ministeeriumis, siis me lubasime tulla appi ja koostada sellise tagasisidestamisemudeli, mis hakkaks ka tööle. Tänapäevane mudel on suhteliselt sama, mis ka varem oli, muudatusi eriti tehtud ei ole. Ma paraku ei näe, et see sellistes raamides tööle hakkaks. Praegune regulatsioon on ebapiisav, ebaselge ja kohtuniku sõltumatust riivav. Selline tagasisidestamine nõuab palju ressursi ja puudub meetodika, kuidas see paragrahv peaks tööle hakkama. Ma teeksin ettepaneku EKoÜ kaasata eelnõu kirjutamisse, eriti kohtuniku tagasisidestamise regulatsiooni osas. Kõige olulisem ja vajalikum oleks vaadata üle, mis toimub alla 3 aastase staažiga kohtunike puhul, kui hästi me neid hinnata ja aidata saame. Samas seda pole võimalik teha õhinapõhiselt ja lootes, et hindamise käigus tekib mingisugune meetodika. Sellist asja ei saa ka olla, et kohtumenetluse väliselt hakatakse kohtunike lahendite kvaliteeti hindama.

M. Reintamm: Ametikitsenduste osas tegime koostööd EKoÜ-ga ja töövõimetuse osas oli kokkulepe, et EKoÜ esitab omapoolsed ettepanekud tagasisidena VTK-le.

A. Uritam: Võime need ettepanekud uuesti esitada ja selle päevakorda võtta. Tagasisidestamise osa tuleb esmalt üle vaadata, sest me ei taha jälle minna põhiseaduskomisjoni sellel teemal ministeeriumiga diskuteerima.

V. Kõve: Mis puudutab 3-aastase staažiga kohtunike, siis see on üks osa kompetentsimudelitest, mida me oleme ka varem arutanud. Eeldan, et EKoÜ-ga ministeerium kohtub ja kui ühist arusaamist ei teki, siis tuleb mõelda, kuidas edasi.

M. Reintamm: Ikka, kohtume. Selle eelnõuga ei ole ka ajasurvet.

J. Sarv: Arusaadavalt on VTK-s esialgne muudatuste visioon ja sellega tegeletakse tagasisidepõhjal edasi. EKoÜ seisukohad peaks ka ära kuulama, aga väldiksin seda, et EKoÜ saab rohkem õigust tagasisidestamise süsteemi kujundamisel või regulatsiooni kirjutamisel. Näen selget huvide konflikti.

A. Uritam: Ma ei mõista, kuidas see on huvide konflikt. Meie eesmärk pole midagi vältida, vaid luua tuleks regulatsioon, mis tööle hakkaks.

V. Kõve: Eelmisel KHNi istungil oli ka hääletus selles osas ja enamus leidsid, et tagasisidestamise süsteem on vajalik.

V. Saarmets: Kohtunike ametkitsenduste regulatsioon võiks olla lihtsam. Ma ei näe mõtet, miks peaks kohtuniku ettevõtlusega tegelemise menetlus olema nii keeruline. Äriühingute andmed on kõik niigi avalikud, järelevalve toimub ka muidu. Inimene peab ise aru saama, mis tagajärgedega ta riskib, kui ta ettevõtluse põhimõtteid ei jälgi. Mis me teeme nendega, kes tegelevad ettevõtlusega, aga tahavad siis kohtunikuks tulla, kuidas see menetlus siis käib? Teenistusvanuse ülemmäära puhul, kas on vaja, et see oleks üldse määratud?

K. Lippus: Õigusloojatena peame VTK teemade juures eriti fookuses seda, kuidas ühiskonnale ja avalikkusele olukord paistab. Tagasiside süsteemi vajalikkus ei ole meie jaoks enam küsimus, sest me oleme Euroopa riikide hulgas ainukene kohtusüsteem, kus ei ole mingisugust kohtunike tagasisidestamist, v.a esimesel kolmel aastal.

Tervelt elatud aastate arv riigis pole nii palju tõusnud, et me peaksime sellele muutusele reageerima, ehk kohtunike teenistusvanuse ülemmäära ei saa ära kaotada. Muidugi on kahekümne aastaga muudatusi toimunud, aga igal KHNi istungil on juttu, kui palju keerulisemaks on läinud kohtuniku töö ja ka ootused kohtunikule on nende aastatega seetõttu palju tõusnud. Nende ettepanekute põhjal, mis me praegu saanud oleme, me ei lähe teenistusvanuse ülemmäära kaotama. Ettevõtluspiirangute leevendamise puhul on õigusloomeline eesmärk mitte lasta eri probleemidel tekkida ja see on ka põhjus, miks me soovime, et ettevõtlusega tegelemiseks peab taotlema luba, samuti tagame ühiskonnas sellega kindlust, et kontroll toimib.

Kohtuhalduse poole pealt tuleb samuti silmas pidada, kuidas tajuvad olukorda menetlusosalised ja ühiskond tervikuna. Poliitikakujundamise puhul tuleb seda eriti silmas pidada ja selle VTK osas tuleb see eriti esile.

K. Siigur: Võib möönda, et eelnõuga pole kiire, aga tagasisidestamise regulatsioon on VTK-s kõige olulisem. Peaks vältima olukorda, et kui EKoÜ-ga kompromissi ei teki, siis jäetakse VTK-ga edasitegemine kõrvale.

S. Lind: Tagasisidestamise eesmärgid on väga positiivsed, aga praegu kavatsatud süsteem neid eesmärgi ei toeta. Mulle tundub, et rõhk on pandud negatiivsele tagasisidele. Mulle väga meeldiks kõrgemalt kohtult tagasisidet saada, aga ei sooviks teha seda ootuses, et tulemus on negatiivne.

K. Lippus: Kohtunikega peetakse arenguvestlusi ja mõnes kohtus on sellega hakatud juba pihta tarkvara PlanPro toel. Tõenäoliselt lisame eelnõusse sätte, et kohtunikega peetakse arenguvestlusi avaliku teenistuse seaduse kohaselt. Kolleegiumi esimehed ja osakonnajuhatajad hakkavad pidama arenguvestlusi ja sellepärast esmatasandijuhte eelkõige tarvis ongi, et nad toetaksid inimeste arengut. Kõrgema astme kohtu poolt läbiviidavaid tagasisidevestlusi tuleb vähe.

T. Pappel: Tagasiside andmist Tartu Ringkonnakohus toetab, aga jääb häguseks, kes selle eest vastutab. Eelnõus peaks see olema konkreetsem, näiteks kui see on kolleegiumi esimehe vastutus, siis see on ka selgelt kirjas ja ta saab vajadusel kaasata teisi kohtunike. Lihtne on tagasisidet anda nendele lahenditele, mis jõuavad ringkonnakohtusse, aga kõige osas ei saa me tagasisidet anda. Osasid punkte oskab hinnata kohtuniku kohtu esimees. VTK-s on kirjas, et kuna kõrgema astme kohtul ei pruugi olla madalama astme kohtuniku kõigist töövaldkondadest terviklikku ülevaadet, tuleks vajadusel kaasata ka kohtu esimees, osakonna juhtaja või kolleegium esimees, kellelt saab andmeid küsida. Aga miks need osapooled siis juba ise nende valdkondade osas tagasisidet ei anna? See säte ei annaks eraldi kvaliteeti juurde. Tuleks eristada lahendite põhjal tagasiside andmist ja muude töövaldkondade osas. Tagasisidestamise süsteem tundub väga jäik, kui meil on märkused või ettepanekud, siis lisame need isikutoimikusse, mis eeldab, et tegu on negatiivsega. Võiks tekitada regulatsioonis võimaluse, et lihtsalt info fikseeritakse.

Tartu Ringkonnakohus toetab kohtuniku töötamist osalise töökoormusega. Kohtunike ametikitsenduste mõtte osas on kohtus meil vastakaid arvamusi. Tegu oleks paradigma muutusega, kui kohtunik võib olla sama aegselt ka ettevõtja, peaks analüüsima, kuidas see mõjutab kohtuniku usaldusvärsust. Ametikitsenduste leevendamisel võib tekkida rohkem neid olukordi, kus kohtunik peab ennast taandama. Ühtepidi võib see laiendada nende isikute ringi, kes kohtunikuks tulevad. Peame aru saama, mis probleemi me muudatusega lahendame. Kui küsimus on selles, et meil on liiga väikesed palgad või puudub kohtuniku pension, siis peaks tegelema nende põhiprobleemidega, mitte neid asendama ettevõtluse lubamisega. Tekib ka küsimus, kui kohtunik tegeleb ettevõtlusega ja töötab kohtunikuna osakoormusega, siis kui suur huvi tal on ennast täiendada.

Küsimusi tekitas, kuidas saab kohtunik ise põhjendada teenistusvanuse ülemmäära tõstmist korrakohase õigusemõistmise toimimiseks? Kohtunikul endal võib olla keeruline seda teha, kohtuesimehel aga lihtsam, seega seda kriteeriumit tuleks lõdvendada.

V. Lapimaa: Tahaks toetada osalise tööajaga töötamist. Hollandis on osalise tööajaga töötamine kohtunike seas populaarne ja seda eesmärgil, et oleks paremini võimalik ühildada töö- ja eraelu. Sama eesmärgiga peaks olema ka meie seadusemuudatus, mitte sellega suunata inimesi rohkem ettevõtlusega tegelema.

A. Uritam: Kui panna see vastutus kohtu esimehele, siis kas tema hakkab jälgima kohtuniku ärilisi tegevusi? See ei tundu mõistlik lahendus. Kohtulahendi sisu kõrgema astme kohus sellisel kujul hinnata ei saa, Kohtunike Konsultatiivnõukogu on andnud selge hinnangu, et lahendit saab hinnata ainult menetluses endas. VTK raames on mitmed punktid veel läbi mõtlemata.

V. Kõve: Eelnõuga tuleb igal juhul edasi minna, suuremas jaos on KHNi toetus selleks ka olemas. Kui ühiseid kompromisse ministeerium ja EKoÜ ei leia, siis on võimalus seisukohad kujundada kohtuarendustoimkonnas ja järgmistel KHNi istungitel.

I. Pilving: Ma ei toeta kohtunike ametikitsenduste leevendamist selliselt, et kohtunikud saaksid tegeleda ettevõtlusega. Palun teha ka mõjuanalüüs, kui palju kohtunike sooviks ettevõtlusega tegelda ja mis saab neist, kes ettevõtlusega tegelda ei soovi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Kaupo Kruusvee.

8. Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Tõusetunud on küsimus, kas ja kes peaks andma loa töötada KISis teaduslikul eesmärgil?

K. Lippus: See initsiatiiv tuli Tartu Ülikoolilt, nad pidi panema kirja, kuidas nende arvates see võiks toimuda, ootame selle dokumendi ära.

A. Uritam: Sellele on ka EKoÜ tähelepanu juhtinud.

V. Kõve: Mis seis on kohtumenetluse avalikkuse eelnõuga?

M. Reintamm: Eelnõu läheb välja järgmise aasta alguses.

I. Pilving: Kohtunikud võiksid ise saada neid KISi andmeid kasutada, kohtusüsteemi väliselt oleks vaja mingisugust süsteemi.

Teise teemana on küsimus, kas on vaja seadust muuta, et laiendada maakohtunike pädevust kriisiolukordades ja samuti, kes määrab konkreetse kriisiolukorras appi mineva kohtuniku. Ministeerium võiks analüüsida, kas peab seadust muutma või saab selle lahendada KHNi otsusega.

K. Lippus: Arutame seda kohtujuhtide nõupäeval.

V. Kõve: 130. KHNi istungi toimumisaeg tuleb muuta 19.-20. septembriks 2024. aastal.

Ukraina kohtunikud tulevad suurema delegatsiooniga meile 2024. a mai lõpus külla, nad soovivad külastada ka kohtuid.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 08.12.2023. a kell 16.01

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Katarina Tamm
Protokollija